

гоуровн. образов. пространстве. – Режим доступа к источ.: http://www.rspu.edu.ru/pageloder.php?PageName=science/conferences/conference_ped/section_7.

12. Терехин М.Н. Проверка, оценка и учёт знаний, умений и навыков учащихся (методические разработки для студентов по педагогике) / М.Н. Терехин – М.: МГПИ, 1985. – 254с.

13. Упатова І.П. Різномірні дидактичні завдання як спосіб диференціації навчання. Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної діяльності / І.П. Упатова // Проблеми сучасного мистецтва і культури. Зб. наук. пр. – Київ: Науковий світ, 2001. – С. 185 – 189.

Стаття надійшла до редакції 24.07.2010р.

УДК 378.4 (71)

О.А. Глазкова
магістр,
Криворізький ДПУ

ГЕНДЕРНА ОСВІТА В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ: ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ

Стаття присвячена вивченню стану впровадження гендерного підходу в інститут вищої освіти Канади, та спрямована на розширення знань про міжнародний досвід з питань гендерної освіти. Автор розглядається практика ведення та особливості двох основних форм розповсюдження гендерних знань у вищих навчальних закладах: жіночих та гендерних студій.

Ключові слова: гендерна освіта, гендерні та жіночі студії

Статья посвящена изучению состояния принципа гендерного подхода, внедренного в институт высшего образования Канады, а также направлена на расширение знаний о международном опыте в вопросах гендерного образования. Автор рассматривает практику ведения и особенности двух основных форм распространения гендерных знаний в высших учебных заведениях: женских и гендерных студий.

Ключевые слова: гендерное образование, гендерные и женские студии

The article is dedicated to the studies of the state of gender approach implemented into the system of higher education in Canada, and is also aimed at knowledge development about international experience dealing with gender education. The author covers the practice and peculiarities of two main forms of gender knowledge spreading in universities and institutes: women and gender studies.

Keywords: gender education, women and gender studies

Постановка проблеми. У ХХІ столітті гендерне питання стає одним із пріоритетних у світовій спільноті. Другу половину минулого століття, коли активізується феміністичний рух, можна вважати точкою відліку для нового розуміння ролі та місця жінки у суспільному житті. За цей проміжок часу у найбільш розвинених країнах світу питання з суто жіночого переростає у розуміння проблеми з позицій гендерної рівності, коли враховується стан та потреби обох статей, і мова вже йде про прагнення до гендерної збалансованості суспільного життя, а не тільки про ліквідацію гендерної дискримінації. У зв'язку з цим робота, присвячена аналізу вже існуючих програм з впровадження гендерного підходу в освіту, які були успішно впроваджені та впродовж років функціонують на теренах закордонних країн, є вкрай необхідним етапом для нашої країни. Ми пропонуємо у ході своєї роботи дослідити досвід Канадських колег, що впродовж десятиліть не тільки займалися розробкою методологічної бази для втілення освітніх програм у життя, а й активно допомагали нашій молодій державі на шляху визначення власних принципів гендерно збалансованого суспільства, охоче ді-

лились здобутками та сприяли поширенню результатів спільної канадсько-української роботи в українській науковій спільноті. Попереднє вивчення та аналіз результатів даної програми допоможе розробити власні методичні рекомендації стосовно цього питання з урахуванням української специфіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зауважимо, що українські науковці вже давно звернули увагу на необхідність дослідження міжнародного досвіду з практичних розробок у галузі гендерної освіти та виховання. Серед досліджуваних аспектів гендерного питання вивчався досвід педагогів США та Великої Британії з питань соціально-педагогічної роботи з юними матерями, а також підготовки молоді до сімейного життя (Братусь І., Яворська Л.), особливості гендерного виховання молоді у Великій Британії (Зубілевич М.) та Німеччині (Ковальчук Л.). Однак жодним з науковців не розглядався досвід педагогів та суспільних організацій Канади з впровадження гендерної освіти як компоненти інституту вищої освіти, хоча співпраця саме з канадськими колегами та участь у проектах, що проводились за сприяння Канадського агентства міжнародного розвитку дали найбільше позитивних результатів та збагатили українських науковців, відкривши їм нові можливості та шляхи реалізації здобутого досвіду.

Тому вважаємо доцільним провести дослідження стану гендерної освіти Канади у вищих навчальних закладах, а саме однієї з форм навчання – гендерних та жіночих студій. Подібного роду дослідження ще не мало місця в Україні, що і зумовлює його актуальність, оскільки результати даної роботи можуть мати не тільки теоретичне застосування (доповнення картини міжнародного досвіду з впровадження гендерної освіти закордоном), а й практичну значимість (компаративний аналіз отриманих результатів допоможе визначитися з прийнятними шляхами застосування іноземного досвіду в рамках української системи освіти, розробити методичні рекомендації стосовно впровадження подібного роду курсів у вищих навчальних закладах України).

Метою даного дослідження є ознайомлення з практикою ведення гендерних студій в Канадських університетах та з'ясування особливостей даної форми впровадження гендерної освіти у вищих навчальних закладах країни, що уможливить визначення позитивних рис канадського досвіду та доцільність його запозичення українськими навчальними закладами.

Зазначена мета обумовлює постановку наступних завдань дослідження:

- здійснити системний аналіз стану гендерної освіти у вищих навчальних закладах Канади;
- охарактеризувати форми здійснення гендерного навчання у вищих навчальних закладах: розглянути відмінності та зміст гендерних та жіночих студій;
- з'ясувати основні теми, що розглядаються освітніми програмами в межах гендерної освіти.

Виклад основного матеріалу. У таких розвинених країнах, як США, Канада, країнах Європи гендерне питання вже не тільки обговорюється в

наукових колах, але й існують та постійно вдосконалюються практичні та методичні розробки, спрямовані на чітке визначення місця жінки у суспільстві зі збереженням її прав та свобод та на вирішення проблеми дискримінації на всіх рівнях суспільного життя. На державному рівні створюються відповідальні комітети та комісії з питань гендерної рівності, що займаються систематичною роботою, спрямованою на цілісний аналіз кожної з галузей суспільного життя з урахуванням гендерного фактору. Дані подібних досліджень оприлюднюються та мають бути враховані при прийнятті будь-яких рішень на рівні законотворчої та виконавчої гілок влади. Прикладом зазначеної роботи може бути діяльність Канадського уряду у зазначеній сфері.

Окрім підписання міжнародних угод та участі у міжнародних конференціях з проблем населення, громадянських прав та жіноцтва, уряд Канади ще 1976 року створює самостійний федеральний орган – Агенцію з питань статусу жінок Канади, що має власні представництва на всій території країни та займається роботою з комунікацій та консультацій, гендерного та політичного аналізу, розвитку і зовнішніх зв'язків, дослідницькою діяльністю гендерного питання, а також координує роботу відповідних програм та проектів співпраці у галузі встановлення гендерної рівності.

На території Канади нараховується 45 вищих навчальних закладів, що разом з традиційними гуманітарними та технічними навчальними програмами пропонують студентам різноманітні гендерні курси у вигляді додаткових та необов'язкових дисциплін, що отримали назву жіночих або гендерних студій. Зазначені програми передбачають здобуття не тільки вузько спеціалізованих знань в ході вивчення специфічних та незвичних предметів, а також отримання наукових ступенів бакалавра, магістра та доктора з зазначених дисциплін. Однак, здобуття вищої освіти з гендерології, як поняття досить широкого та такого, що охоплює не тільки проблеми жіноцтва, а й статей в цілому, має свою градацію. Так, 31 університет та два коледжі надають освіту за спеціалізацією “Жіночі студії” і тільки 11 університетів та 1 коледж включають до курсів поняття гендеру, тобто програми з “Жіночих та гендерних студій”. При цьому виокремлюються деякі аспекти гендеру, як, наприклад, у Коледжі Дугласа (Douglas College) освітня програма носить назву Жіночі студії та гендерні стосунки (Women's Studies and Gender Relations), аналогічно на базі Університету Британської Колумбії (University of British Columbia) було започатковано Центр наукових досліджень з питань Жіночих студій та гендерних стосунків (Centre for Research in Women's Studies and Gender Relations); Університет Ніпіссінгу (Nipissing University) спеціалізується в питаннях Гендерної рівності та соціальної справедливості (Gender equality and Social Justice); і тільки два вищі навчальні заклади – Університет Квінс (Queen's University) та Університет Нового Брунсвіку (University of New Brunswick, Saint John) виокремлюють програми тільки з гендерних студій.

Таким чином можна зробити висновок, що поняття гендеру тісно пов'язується з міжособистісними стосунками двох статей, і тим самим має

дещо іншу специфіку досліджуваної проблематики, тобто не обмежується вивченням ролі жінки у суспільному житті, а розглядає питання “взаємоіснування”, кооперації обох статей.

На підтвердження цієї думки розглянемо на прикладі освітніх програм трьох канадських виш основні форми здійснення гендерного навчання. Для розгляду ми вибірково обрали 3 вищі навчальні заклади, які мають різні форми організації гендерної освіти.

Першим розглянемо Університеті Маунт Сейнт Вінсент (Mount Saint Vincent University), що був заснований 1873 року як коледж виключно для дівчат, і досі залишається закладом, де жінки складають більшість студентської спільноти (до речі звична ситуація для Північної Америки), а також, що не є поширеним явищем, і більшість членів педагогічного колективу та адміністрації. Діючий факультет жіночих студій пропонує здобуття комбінованого наукового ступеню магістра з жіночих та гендерних студій. Дана програма дає можливість студентам отримати ступінь магістра у галузі жіночих та гендерних студій, акцентуючи увагу на міждисциплінарній основі галузі досліджень та практичних зв'язках з суспільним життям; спирається на феміністичну теорію та методологію.

На базі Університету Північної Британської Колумбії відкрито факультет жіночих та гендерних студій, навчання на якому дозволяє отримати науковий ступінь магістра з гендерних студій двох видів: перший передбачає написання наукової роботи на здобуття ступеню, другий – ні. Однак написання роботи, точніше об'єм письмової доповіді, складають основну відмінність зазначених курсів від програми попереднього вишу. Обидві форми навчання передбачають обов'язкове прослуховування наступних дисциплін: феміністичні теорії та сучасні методи феміністичних досліджень. За визначенням університету жіночі студії – міждисциплінарна галузь, присвячена вивченню історичної, культурної та соціальної ролей жінки та гендеру. У рамках програми особлива увага приділяється розгляду жіночої та гендерної історії, літератури та теорії літератури; гендеру, колоніалізму та пост колоніалізму; гендеру та глобалізації; фемінізму, справедливості та етики; гендеру та охороні здоров'я; гендеру та міжнародним студіям.

Курси в складі жіночих студій досліджують всі аспекти минулого, сьогодення та майбутнього людської цивілізації через призму гендеру. Студентів вчать навичок критичного мислення при розгляді крос культурних та транс-історичних конструктів гендеру, що уможливило створення цілісного розуміння людини як суб'єкта суспільної діяльності. Разом з тим, програма жіночих студій пропонує студентам можливість присвятити свою наукову діяльність вивченню перспективного питання про структурну роль гендеру та його вплив на сучасний світ.

В Університеті Нового Брунсвіку, Сейнт Джон впроваджена дещо інша практика здобуття освіти за спеціальністю гендерології. У зазначеному навчальному закладі не виокремлюється науковий ступінь з жіночих

студій чи гендерології, студенти мають можливість здобуття наукового ступеню за будь-якою спеціальністю з правом отримання сертифікату гендерних студій в якості другорядної (допоміжної) дисципліни. Діюча програма була впроваджена 2002 року та мала на меті акцентування уваги освітянської спільноти до питання важливості гендеру як категорії аналізу під час вивчення соціальних відносин, систем культурної експресії та вірувань. Як наслідок, була розроблена і вдало введена в практику програма, що включає вивчення гендерології як другорядної дисципліни зі спеціалізацією у будь-якій гуманітарній галузі, а також курс, по закінченні якого студент здобуває сертифікат, що засвідчує проходження навчальної програми у повному обсязі.

Висновки. Здійснивши аналіз стану гендерної освіти у вишах Канади, можна констатувати, по-перше, різноманіття форм гендерної освіти, починаючи від спеціалізованих курсів, що надають сертифікат про прослуховування матеріалу зазначеної дисципліни, та скеровані на введення гендерної компоненти до решти дисциплін навчального курсу через міждисциплінарні зв'язки; та закінчуючи повноцінними програмами жіночих та/чи гендерних студій, які визначають спеціальність студентів та надають науковий ступінь з гендерології. Також вдалося з'ясувати, що, незважаючи на інколи рівнозначну заміну назви гендерних студій на жіночі або навпаки, все-таки існують суттєві відмінності у структурі тих програм, де акцент зміщується з суто жіночого питання на більш широку гендерну проблематику. Обидва типи освітніх програм включають феміністичні теорії, історію фемінізму тощо до складу курсу в якості базових та першочергових дисциплін; виділяють важливість міждисциплінарних зв'язків у вивченні питання гендеру, а саме з культурологією, соціологією, та міжнародними відносинами, в той час як феміністичні та жіночі студії мають куди глибші зв'язки з літературою, правом та історією.

Список використаних джерел

1. Women's Studies and Gender Relations. Course description at Douglas College. Available at: <http://www.douglas.bc.ca/calendar/programs/pwomen.html> (Cited 23.05.2010).
2. Centre for Women's and Gender Studies in the University of British Columbia. Program. Available at: http://www.wmst.ubc.ca/prgm_masters.html (Cited 18.05.2010).
3. Gender Equality and Social Justice Department. Course description. Available at: <http://www.nipissingu.ca/gesj/> (Cited 18.05.2010).
4. The graduate program in Gender Studies at Queen's University. Available at: <http://www.wp.queensu.ca/index.html> (Cited 23.05.2010).
5. Minor in Gender Studies. Certificate in Gender Studies. Programme Structure at the University of New Brunswick. Available at: <http://www.unbsj.ca/arts/gender/pages/framepage.htm> (Cited 19.05.2010).
6. Women studies at Mount Saint Vincent University. Program description. Available at: http://www.msvu.ca/en/home/programsdepartments/Arts_Science/artsscienceqz/womenstudies/default.aspx (Cited 23.05.2010).
7. Women studies program at the University of Northern British Columbia. Available at: <http://www.unbc.ca/womenstudies/> (Cited 23.05.2010).

Стаття надійшла до редакції 10.06.2010р.